

15-02-2010 15:53/2010-L1

NEJVYŠŠÍ SOUD
ČESKÉ REPUBLIKY

ZNEUŽITÍ DEKRETU č. 108/1945 Sb.

28 Cdo 3882/2009-139

- § 6 odst. 1 písm. r) z. r. p.

USNESENÍ

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Rakovského a soudců JUDr. Ludvíka Davida, CSc., a Mgr. Petra Krause o dovolání dovolatele **Hlavního města Prahy**, IČ 0006 4581, Praha 1, Mariánské náměstí č. 2, zastoupeného JUDr. I.

J., proti rozsudku Městského soudu v Praze z 12. 2. 2009, sp. zn. 24 Co 376/2008, vydanému v právní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 9 C 493/2006 (žalobce Hlavního města Prahy, IČ 0006 4581, zastoupeného JUDr. M. advokátem, a dalších účastníků řízení: **1. Vítězslava** i 89/11, **2. Bytového podniku v Praze 5**, státního podniku v likvidaci, IČ 0006 3606, Praha 5, Nádražní 1301/24, zastoupeného JUDr. M.

0, a **3. Pozemkového fondu CR**, 130 00 Praha 3, Husinecká 1024/11a, o určení vlastnictví k nemovitostem), takto:

- I. Dovolání se odmítá.
- II. Žádný z účastníků řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení o dovolání.

O d ů v o d n ě n í :

O žalobě žalobce, podané u soudu 22. 9. 2006, bylo rozhodnuto rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 z 25. 6. 2008, č. j. 9 C 493/2006-73. Tímto rozsudkem soudu prvního stupně byla zamítnuta žaloba žalujícího Hlavního města Prahy domáhajícího se, aby bylo rozhodnutím soudu určeno, že Václav není vlastníkem pozemků parc. č. 2462 (o výměře 1212 m²), parc. č. 2463 (o výměře 1412 m²), parc. č. 2464 (o výměře 1366 m²), parc. č. 2466/1 (o výměře 976 m²) a parc. č. 2467 (o výměře 1935 m²), zapsaných na listech vlastnictví č. 2838, 139 a 1002 pro katastrální území Smíchov u Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu (katastrální pracoviště Praha). Nebylo také vyhověno návrhu žalobce, aby rozhodnutím soudu bylo nahrazeno rozhodnutí Ministerstva zemědělství – Pozemkového úřadu Praha z 12. 6. 2006, PÚ 8432/93-3. Žalujícímu Hlavnímu městu Praze bylo uloženo zaplatit účastníku řízení Vítězslavu na náhradu nákladů řízení 6.200,- Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku. Také bylo Bytovému podniku v Praze uloženo zaplatit účastníku řízení Bytovému podniku v Praze 5 na náhradu nákladů řízení 5.900,- Kč do 3 dnů od právní

mocí rozsudku. Bylo rovněž rozhodnuto, že ve vztahu mezi žalobcem a účastníkem řízení Pozemkovým fondem ČR nemá žádný z nich právo na náhradu nákladů řízení.

O odvolání žalobce proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně bylo rozhodnuto rozsudkem Městského soudu v Praze ze 12. 2. 2009, sp. zn. 24 Co 376/2008. Tímto rozsudkem odvolacího soudu byl rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 z 25. 6. 2008, č. j. 9 C 493/2006-73, potvrzen ve výroku o věci samé (označeném I.) a ve výroci o nákladech řízení (označených III. a IV.) mezi žalobcem a účastníkem řízení Bytovým podnikem v Praze 5 a mezi žalobcem a účastníkem řízení Pozemkovým fondem ČR. Ve výroku o nákladech řízení (označeném II.) ve vztahu mezi žalobcem a účastníkem řízení Vítězslavem I. byl rozsudek soudu prvního stupně změněn tak, že žalobci bylo uloženo zaplatit Vítězslavu I. na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně 7.378,- Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku. O nákladech odvolacího řízení bylo odvolacím soudem rozhodnuto tak, že žalobce je povinen zaplatit Bytovému podniku v Praze 5 na náhradu těchto nákladů 2.800,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku odvolacího soudu, zatím co ve vztahu mezi žalobcem a účastníkem řízení Pozemkovým fondem ČR bylo rozhodnuto, že žádný z nich nemá právo na náhradu nákladů řízení odvolacího.

V odůvodnění rozsudku odvolacího soudu bylo uvedeno, že odvolací soud přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně i řízení, které vydání tohoto rozsudku předcházelo (§ 212 a § 214 odst. 1 občanského soudního řádu), a dospěl k závěru, že odvolání odvolatele není důvodné.

Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně byl toho názoru, že účastník tohoto řízení Vítězslav I. je oprávněnou osobou podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. r) zákona č. 229/1991 Sb., když nemovitostí, o něž jde v tomto řízení, patříci původně Ing. Antonínu I. I., otci V. I. ry, a JUDr. Vítězslavu I. strýce V. I. I. přešla na stát podle dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., třebaže nebyly dány předpoklady pro konfiskaci nemovitostí podle tohoto dekretu.

Odvolací soud poukazyval na to, že tomuto soudnímu řízení předcházelo řízení před správním orgánem Ministerstvem zemědělství – Pozemkovým úřadem v Praze podle zákona č. 229/1991 Sb. Rozhodnutím uvedeného správního orgánu z 12. 6. 2006, č. j. PÚ 8432/93, bylo rozhodnuto, že Vítězslav I. je vlastníkem nemovitostí specifikovaných v tomto rozhodnutí (a uvedených nyní také v žalobě žalobce), když dospěl k závěru, že Vítězslav I. (jako právní nástupce uvedených původních vlastníků nemovitostí) je oprávněnou osobou podle ustanovení § 4 odst. 2 písm. a) a c) zákona č. 229/1991 Sb., neboť pozemkový úřad dovodil, že v tomto případě nebyly dány podmínky pro použití dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., když toto použití tu mělo za cíl nikoli potrestání osob uvedených v § 1 odst. 1 bod 3 tohoto dekretu, ale šlo tu „o odnětí majetku osobám, u nichž byla snaha po únoru 1948 zbavit je majetku“. Správní orgán měl proto za to, že k převzetí nemovitostí takto došlo v rozhodném období (25. 2. 1948 až 1. 1. 1990) postupem podle § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb., tj. došlo k převzetí nemovitostí bez právního důvodu; správní orgán tedy nesdílel názor účastníka řízení – Hlavního města Prahy, že předmětný restituční nárok měl být posouzen podle zákona č. 243/1992 Sb. a nikoli podle zákona č. 229/1991 Sb. (zákonu o půdě).

Odvolací soud uváděl, že se ztotožňuje se závěrem soudu prvního stupně, který dovodil, že je tu naplněn restituční důvod podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. r), podle

něhož budou oprávněným osobám vydány nemovitosti, které přešly na stát nebo na jinou právnickou osobu v důsledku politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody. Odvolací soud dovoloval dále, že zákon č. 243/1992 Sb. je ve vztahu k zákonu č. 229/1991 Sb. zákonem speciálním, ale „žádné ustanovení zákona č. 229/1991 Sb. nevylučuje, aby zákon o půdě byl použit v případě, že majetek formálně přešel na stát na základě dekretu č. 108/1945 Sb., a to zejména je-li prokázáno, že při použití dekretu č. 108/1945 Sb., nebyly splněny podmínky v něm stanovené, tj. že ustanovení tohoto dekretu bylo zneužito v období po 25. 2. 1948. Odvolací soud v této souvislosti poukazyval na to, že i Ústavní soud ČR ve svém nálezu II. ÚS 22/94 nevyloučil postup podle zákona č. 229/2001 Sb. v případě zneužití dekretu č. 12/1945 Sb., na který rovněž dopadá zákona č. 243/1992 Sb. Odvolací soud dovoloval, že v souzené věci šlo o situaci skutkově totožnou, a proto soud prvního stupně dospěl správně na základě provedených zjištění (zejména na základě zápisu o důvěrné poradě ze 17. 12. 1948, předcházející rozhodnutí Zemského národního výboru v Praze z 28. 12. 1948), že v tomto případě byl dekret č. 108/1945 Sb. použit jako nástroj pro odnětí majetku ve prospěch státu. Odvolací soud tedy zdůraznil, že soud prvního stupně správně kvalifikoval tento případ jako naplnění skutkové podstaty restitučního titulu podle § 6 odst. 1 písm. r) zákona č. 229/1991 Sb. Odvolací soud sdílel názor, že je nutno v restitučních řízeních zkoumat, zda v rozhodném období (25. 2. 1948 – 1. 1. 1990) nedošlo v konkrétním případě ke zneužití dekretu č. 108/1945 Sb. (srov. nálezy Ústavního soudu ČR I. ÚS 129/94); aplikace dekretu č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. mohla být formou nebo prostředkem k politické perzekuci ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 písm. r) zákona č. 229/1991 Sb.

Odvolací soud byl v tomto případě toho názoru, že pozemkový úřad i soud prvního stupně postupovaly správně, když opodstatněnost uplatněného restitučního nároku posoudily ve smyslu ustanovení zákona č. 229/1991 Sb. (zákon o půdě) a nikoli ve smyslu zákona č. 243/1992 Sb.; podle zákona č. 229/1991 Sb. tu bylo nutno posoudit i včasnost uplatněného restitučního nároku, který byl uplatněn dne 28. 1. 1993 včas s ohledem na ustanovení § 13 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., podle něhož mohla oprávněná osoba uplatnit právo na vydání nemovitosti do 31. 1. 1993.

Odvolací soud proto potvrdil rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný ve výrocích označených I., III. a IV. Změněn byl (podle § 220 odst. 3 občanského soudního řádu) jen výrok o nákladech řízení ve vztahu mezi žalobcem a žalovaným Vítězslavem I. do správného vyčíslení náhrady těchto nákladů.

O nákladech odvolacího řízení bylo odvolacím soudem rozhodnuto s poukazem na ustanovení § 142 odst. 1, § 224 odst. 1 a § 245 občanského soudního řádu.

Rozsudek odvolacího soudu byl doručen advokátu, který žalobce v řízení zastupoval, dne 30. 3. 2009 a dovolání ze strany žalobce bylo dne 28. 5. 2009 předáno na poště k doručení Obvodnímu soudu pro Prahu 5, tedy ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 občanského soudního řádu.

Dovolávající se Hlavní město Praha navrhovalo, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně a aby věc byla vrácena k dalšímu řízení. Uvedený dovolatel měl za to, že je jeho dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 občanského soudního řádu, a jako dovolací důvod uplatňoval, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b) občanského soudního řádu).

Dovolatel trvá, stejně jako v odvolacím řízení, na tom, že restituční nárok účastníka řízení Vítězslava / mohl být v tomto řízení posouzen jen podle zákona č. 243/1992 Sb., který je speciálním zákonem upravujícím restituci majetku osob, vůči nimž byly dekrety č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. aplikovány, aniž by tyto osoby splňovaly podmínky pro uplatnění těchto dekretů vůči nim. Podle zákona č. 243/1992 Sb. však tu nedošlo k včasnému uplatnění restitučního nároku ze strany uvedeného účastníka řízení. Dovolatel proto nepokládá za správný názor odvolacího soudu, že tu lze na projednávanou právní věc aplikovat obecný zákon (včetně lhůt pro uplatnění nároku v něm upravených) i tehdy, jsou-li v konkrétním případě splněny podmínky vymezující působnost speciálního zákona (včetně úpravy lhůty pro uplatnění nároku odlišně od zákona obecného); není tu rozhodné, jak měl za to odvolací soud, že obecný zákon neobsahuje ustanovení vylučující jeho aplikaci na případy splňující podmínky zákona speciálního. Dovolatel je tedy přesvědčen, že odvolací soud nesprávně posuzoval restituční nárok účastníka řízení Vítězslava / podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. r) zákona č. 229/1991 Sb., třebaže tento nárok měl být posuzován podle zákona č. 243/1992 Sb., k jehož aplikaci byly splněny příslušné podmínky (včetně odlišné úpravy včasnosti uplatnění nároku) zejména podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb.

Dovolatel zdůrazňuje, že zákon č. 243/1992 Sb. je zvláštním restitučním předpisem, který je speciální vzhledem k zákonu č. 229/1991 Sb., upravujícím samostatně podmínky uplatnění restitučních nároků, takže zákon č. 229/1991 Sb. lze uplatnit pouze tehdy, není-li ve zvláštním zákoně (v tomto případě v zákoně č. 243/1992 Sb.) stanoveno jinak, neboť speciální zákon se vždy aplikuje přednostně na případy, v němž jsou podmínky zvláštním zákonem stanovené splněny. V daném případě bylo tedy, podle názoru dovolatele, nezbytné posuzovat restituční nárok účastníka řízení Vítězslava / podle zákona č. 243/1992 Sb., když byly naplněny podmínky pro jeho aplikaci. Při této aplikaci bylo nezbytné dospět k závěru, že uvedený účastník uplatnil nárok na vydání předmětných pozemků až dne 28. 1. 1993, takže jeho nárok (tj. restituční nárok podle zákona č. 243/1992 Sb.) již zanikl jako opožděně uplatněný. Tato skutečnost nemůže být zhojena tím, že bude uplatněný nárok posuzován podle zákona č. 229/1991 Sb., který je vůči účastníkovi řízení Vítězslavu / příznivější.

Přípustnost dovolání dovolatele tu bylo třeba posoudit podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, podle něhož je dovolání přípustné i proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, jestliže ovšem odvolací soud dospěje k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu, napadené dovoláním, má po právní stránce zásadní význam.

Podle ustanovení § 237 odst. 3 občanského soudního řádu má rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která dosud nebyla vyřešena v rozhodování odvolacího soudu, nebo právní otázku, která je rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo dovolacím soudem, anebo řešil-li odvolací soud svým rozhodnutím, napadeným dovoláním některou právní otázku v rozporu s hmotným právem.

V daném případě nevyplývalo z obsahu soudního spisu (sp. zn. 9 C 493/2006 Obvodního soudu pro Prahu 5), a ani z obsahu dovolání dovolatele a ani z vlastních poznatků dovolacího soudu, že by odvolací soud svým rozsudkem z 12. 2. 2009 (sp. zn.

24 Co 376/2008 Městského soudu v Praze) řešil konkrétní právní otázku, která by byla rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo dovolacím soudem. V řízení o dovolání bylo třeba ještě posoudit, zda tu odvolací soud řešil svým rozhodnutím, napadeným dovoláním, některou právní otázku v rozporu s hmotným právem, popřípadě právní otázku, která dosud nebyla vyřešena v rozhodování dovolacího soudu.

V tomto případě odvolací soud posoudil projednávanou právní věc zejména podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. r) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě právních vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, v souvislosti s ustanoveními dekretů č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a o Fondech národní obnovy.

Podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. r) zákona č. 229/1991 Sb. budou oprávněným osobám vydány nemovitosti, které přešly na stát nebo na jinou právnickou osobu i v důsledku politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody.

V nálezu Ústavního soudu ČR z 22. 6. 1995, IV. ÚS 56/94 (uveřejněným pod č. 36 ve svazku 3 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR) byl zaujat právní názor, že v praxi obecných soudů se správně posuzuje tendence posuzovat splnění zákonných předpokladů přechodu věci na stát v případech konfiskace majetku podle dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., jestliže správní orgán rozhodoval až po 25. 2. 1948 o tom, jsou-li splněny podmínky podle tohoto dekretu.

Posuzovat, zda se na případy konfiskace podle dekretů č. 12/1945 Sb. (i dekretu č. 108/1945 Sb.) vztahuje ustanovení § 6 odst. 1 písm. r) zákona č. 229/1991 Sb. je možné jen tehdy, šlo-li o postup správních orgánů, k němuž došlo po 25. 2. 1948 (k tomuto právnímu závěru dospěl např. i senát Nejvyššího soudu ČR ve nepublikovaném rozsudku sp. zn. 2 Cdon 856/97).

V nálezu Ústavního soudu ČR ze 16. 6. 2003, IV. ÚS 738/01 (uveřejněným pod č. 91 ve svazku 30 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR), byl zaujat právní závěr: Pokud jde o správní akty přijaté v tzv. „rozhodném období“ (25. 2. 1948 – 1. 1. 1990) jsou orgány oprávněny posuzovat jejich dopad z hlediska v úvahu přicházejících restitučních titulů, tedy i z hlediska § 6 odst. 1 písm. r) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. – Tento nálezy byl vydán nepochybně po nabytí účinnosti zákona č. 243/1992 Sb.

V nálezu Ústavního soudu ČR z 15. 9. 1994, II. ÚS 135/93 (uveřejněném pod č. 43 /na str. 44/ ve svazku 2 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR) byl zaujat právní názor, že dekrety č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb., mohly být zejména po 25. 2. 1948 prostředkem k politické perzekuci ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 písm. r) zákona č. 229/1991 Sb., jež pak došla výrazu ve výměrech o konfiskaci.

Z uvedeného ustanovení zákona č. 229/1991 Sb. i z citovaných právních závěrů zejména z nálezů Ústavního soudu ČR vycházel dovolací soud i v daném případě. Zároveň však musel dovolací soud konstatovat, že tatáž hmotněprávní ustanovení i citované právní závěry měl na zřeteli i odvolací soud ve svém rozsudku z 12. 2. 2009 (sp. zn. 24 Co 376/2008 Městského soudu v Praze) a rovněž z nich ve svém rozhodnutí vycházel (na závěry z nálezů Ústavního soudu ČR i v rozhodnutí poukazyval). Vzhledem k těmto okolnostem nebylo možné přesvědčivě dospět k závěru, že by odvolací soud ve svém rozsudku, proti němuž směřuje dovolání dovolatele, řešil některou právní otázku v rozporu s hmotným právem, popřípadě právní otázku, která by

dosud nebyla vyřešena v rozhodování dovolacího soudu (s přihlédnutím i k právním závěrům Ústavního soudu ČR, jimiž jsou obecné soudy vázány). A protože, jak již bylo uvedeno, odvolací soud ve svém rozsudku z 12. 2. 2009 neřešil ani právní otázku, která by byla rozhodována rozdílně odvolacími soudy nebo dovolacím soudem, nebylo možné shledat u dovolání dovolatele zákonné předpoklady přípustnosti dovolání proti pravomocným rozsudkům odvolacích soudů, a to ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3, ale ani podle jiného ustanovení občanského soudního řádu.

Přikročil proto dovolací soud podle ustanovení § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) občanského soudního řádu k odmítnutí dovolání dovolatele, a to jako dovolání nepřípustného.

Dovolatel nebyl v řízení o dovolání úspěšný a dalším účastníkům tohoto řízení v dovolacím řízení náklady nevznikly.

Proti tomuto usnesení není přípustný opravný prostředek podle občanského soudního řádu.

V Brně dne 4. ledna 2010

JUDr. Josef R a k o v s k ý, v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Irena Prokešová